

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1682. usque ad annum 1690

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1781

VD18 90119231

§. 46. Seditiosi motus Calvinistarum in Galliis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67608](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67608)

Sæc. XVII. A. C. 1683. judicare, quocirca Parisiensis Senatus
 illud die vigesima tertia Junii suppressit,
 unacum disquisitione Theologico-Juri-
 dica super præfata Cleri declaratione
 Leodiensibus literis excusa.

§. XLVI.

*Seditiosi motus Calvinistarum in
Galliis.*

*Jurieu
Esprit d'Ar-
naud part.2.
fol. 338.
Lettre de
Tourn. &
Langued.*

Quamvis Ludovicus XIII. Franciæ
 Rex Calvinistarum vires, ne ite-
 rata rebellione Regnum extremo invol-
 verent exitio, haud parum fregisset,
 pluresque eorum urbes munimentis,
 mæniisque nudasset, quia tamen ipsis
 adhucdum perniciosæ sectæ libertatem,
 necnon ad publicum cultum Tempora
 reliquerat, hinc seditiosos horum motus,
 Religionis obtentu honestandi occasio
 remansit: hanc ut eis Ludovicus XIV.
 adimeret, plura eorum fana occlusit,
 & Prædicantibus silentium indixit, at-
 que emissis Viris Apostolicis sectæ falsi-
 tatem eis demonstrari jussit, magnum-
 que eorum numerum ab errore retraxit,
 simul tamen suo experimento didicit,
 quod virulentæ hujus hydræ capita, si
 duntaxat per partes refecentur, mox
 renascantur, ac rebellionis venenum eo
 periculosius diffundant; quamprimum
 enim Rex Mont-pellulis, Montalbani,
 Nera-

Neraci, & Bergeraci Hugonotarum Sæc. XVII.
A. C. 1683.
 Tempa contra Nannetense edictum e-
 recta everti jussit, atque Hugonotas
 a suo, & regionum Principum servitio
 excluderat, mox Pictavienses, Santo-
 nenses, Cevennenses, Delphinates &
 Vivarienses Calvinistæ convenere, col-
 latisque inter se consiliis destructas Ec-
 clesias insuperhabito Regis interdicto
 restaurare, conventus habere, sumptis-
 que armis suam religionem tueri de-
 creverunt: Inter plures alios hujus
 conventiculi articulos cautum erat, ut
 Prædicantes die decima octava Julii in
 omnibus locis, ubi sectæ exercitium
 nuper fuisset interdictum, publice ad
 populum dicerent: nec Regno exce-
 derent, minus vero Regiis mandatis
 parerent. Priusquam vero petulans
 hoc decretum exequerentur, Regi sup-
 plicem porrigebant libellum, in quo
 demonstrare nitebantur, „eorum sectam
 „fidelitati Deo & Regi debitæ non ad-
 „versari, eos enim nil aliud intendere,
 „quam Deum glorificari, & fidelitatis
 „juramentum suo sanguine (fors Am-
 „basæ vel Rupellis) firmare: hinc eis
 „haud toleranda esse obreptitia Regio-
 „rum Ministrorum, hostium suorum,
 „edicta, cum ea cum Dei præceptis
 „componi haud posse viderentur, eo-
 „quod Deus sibi Hymnos & cantica
 „offer-

Sæc. XVII., offerri, proles & domesticos Verbo
A. C. 1683. „Dei imbui præciperet: merito eorum
 „doctrinam, & cultum Regi exolum
 „fore, si abominabilis, & scandalosus
 „effet, aut creaturam Deo præferret,
 „nunc vero eorum crimen, & suæ Re-
 „ligionis discrimen a Catholica unice
 „in eo consistere, quod Verbum Dei
 „verbo hominum præferrent, & soli
 „Deo, non autem creaturis cultum re-
 „ligiosum exhiberent, proin eos vivere
 „non posse, nisi ad Deum sic colendum
 „suos cætus habere permetterentur,
 „secus, se palam coram Deo testari,
 „quod parati sint, se exponere omni se-
 „veritati, quam Regiis Ministris, præ-
 „servidus Zelus inspirare posset. „ Ve-
 rum Hugonotæ nequidem expectato
 Regis responso in Vivariensi Provincia
 particulare condiderunt decretum, vi-
 cius denuo cunctis Prædicantibus in-
 junctum, ut in omnibus prædicarent
 locis, ubi Rex Religionis suæ exerci-
 tium interdixisset. Horum exemplum
 sequebantur Cebennenses & Delphina-
 tes, ceteri vero majore adhucdum ute-
 bantur moderatione & prudentia: E-
 contrario Vivarienses ad tantam pro-
 rupere insolentiam, ut convocato totius
 Provinciæ conciliabulo sequens pro-
 mulgarent decretum: „Communi to-
 „tius nostræ Ecclesiæ consensu coram
 „Deo

Sæc. XVII.

A. C. 1683.

„Deo declaramus, nobis ratum fixum-
 „que esse, Regi nostro, omnibusque
 „eo inferioribus debitam fidelitatem,
 „obsequiumque inviolabiliter servare,
 „simulque pene paratos esse, hanc ve-
 „ritatem ultima etiam sanguinis nostri
 „gutta firmare: quoniam vero Clerus
 „fontem Regiæ clementiæ in miseros
 „Religionis nostræ subditos obstruxerit,
 „& plurima edicta ac declarationes con-
 „tra Nannetense edictum, & hucusque
 „a tempore Henrici usque ad annum
 „1659. possessam conscientiæ libertatem
 „extorserit, hinc decrevimus, nos pre-
 „tiosam hanc conscientiæ libertatem
 „usque ad ultimum vitæ nostræ hali-
 „tum propugnaturos, de Regis clemen-
 „tia sperantes, eam esse perpenturam,
 „quod præfata edicta a dicto Clero ex-
 „torta cum obedientia Deo debita, &
 „in nostro libello supplici expressa com-
 „poni nequeant, si vero, quod absit,
 „Clerus nostræ innocentæ prævalere,
 „& Regis auctoritate ac nomine, uti
 „hucusque fecerit, ad opprimendos
 „subditos adeo innocentes, & unice ob-
 „religionem exosos abuti voluerit, tunc
 „declaramus, nos animo constituisse,
 „quod vim repellere, huicque nostrum
 „oppressioni omni virium conatu resi-
 „stere velimus, mala inde oritura Di-
 „vinæ Providentiæ committentes: Ea-
 „pro-

Sæc. XVII. „propter, ne præveniamur, aut copiis
A. C. 1683. „a Clero immisissis inopinate opprimamur,
 „rupta omni mora Præsides delectum
 „faciant omnium illorum, qui arma fe-
 „rendo pares sunt, ut legionibus exin-
 „structis tam pro ditionum nostrarum
 „conservatione, quam adjuvandis ce-
 „terarum Provinciarum fratribus Cleri
 „violentis obsisti possit.„ Hanc Reli-
 gionis tuendæ rationem Hugonotæ
 absdubio a primitivæ Ecclesiæ Christia-
 nis didicere: quantumvis vero hoc e-
 dictum apertæ rebellionis classicum ef-
 fet, nihilominus tam Vivarienses, quam
 Delphinates illud executioni dare festi-
 narunt, & quidem die undecima Julii
 San-Hyppolitani Calvinistæ in Occi-
 tania, postea die decima octava Viva-
 rienses, & vigesima secunda Delphi-
 nates suæ sectæ conventum publice ha-
 buerunt, insuper die septima Augusti
 Burdegalæ Delphinatus oppido ducenti
 Calvinistæ armati conventum habuere,
 & contempto Regis interdicto Prædi-
 cantis sui sermoni interfuere, simulque
 stanea vasa in glandes conflarunt. Re
 comperta Rex ad tantam eorum petu-
 lantiam obstupuit, utque seditiosos hosce
 motus tempestive compesceret, San-
 ruthanum Franciæ Marescallum cum
 quinque circiter Equitum millibus in
 rebelles hæc Provincias emisit, dato
 nego-

negotio, ut inhibitos ejusmodi cætus Sæc. XVII.
 præpediret: nihilominus Hugonotæ A. C. 1683.
 suos conventus habere pergebant, quos
 cum Gratianopolitani Senatus Præses
 die octava Augusti dissipare vellet, ipsi
 sumptis armis turmatim advolantes mi-
 litem trucidarunt; incassum turbas se-
 dare conabatur Valentianus Episco-
 pus; regium igitur militum adhibere
 oportuit; postquam igitur Marescallo
 nuntiatum, in præfato oppido rursus
 Hugonotas convenisse, mox cum se-
 ptingentis Equitibus eo movit, præ-
 cepitque rebellibus, ut interrupto ser-
 mone positisque armis ad sua rever-
 terentur: hi vero parere renunt, suos
 in aciem disponunt, & sclopos exonerant,
 Legionisque Tribunum, quinque Cen-
 turiones, & circiter nonaginta Equites
 trucidant, præter plurimos vulnera-
 tos, qui una omnes utpote staneis glo-
 bis percussi paulopost exspirarunt: Ex
 Hugonotis cecidere nonnisi quinquaginta:
 Hoc successu elati Calvinistæ, in reliquum
 agmen impetum fecere, armisque sibi
 viam aperientes, in quodam horreum
 sese receperunt: Instant fugientibus
 Equites, injiciunt ignem, cujus fumo
 molestati rebelles foras progressi sunt,
 ex quibus eorum Præco, cum prior
 egrederetur, trucidatus est, capti
 fuere nonnulli, qui laqueo suæ seditio-
 nis

Hist. Eccles. Tom. LXV.

P

nis

Sæc. XVII. nis, quam *modestissimam resistantiam* vocare
 A. C. 1683. audebant, pœnas dederunt, ceteris ad
 proximam sylvam profugis: Postquam
 vero Marefcallus plusquam sexcentos
 Hugonotas armis instructos in præfa-
 tam sylvam secessisse compererat, duas
 legiones admovit, ibidem castra metra-
 turus: ast Calvinistæ intellecto ejus ad-
 ventu mox campanæ signo omnes inco-
 las ad arma convocant, suoque pago
 egressi montem ascendere parant: in
 opem descendunt magno numero socii,
 in quos, ne se ceteris jungerent, Ma-
 refcallus impetum fecit, & trucidatis
 eorum sexdecim reliquos secedere co-
 egit, ac continuato ardore in Hugono-
 tas in montis pede hærentes movit:
 resistunt hi animo prorsus intrepido,
 ac desperatione audaciam aciente tres
 regiones occidunt, & pugnando in proxi-
 mas vineas, inde vero in quamdam
 domum retrocedunt, ubi tamen eorum
 plusquam triginta fuere glandibus tra-
 jecti: nihilominus a Marefcallo ad de-
 ditionem provocati, rejecta veniæ pol-
 litatione tamdiu incredibili pertinacia
 regionum assultus sustinuerunt, donec
 tota domus injectis ignibus inflammata
 arderet, ac potissimis eorum fumo e-
 nectis ceteri semiusti turmatim pro-
 rumperent, præcipiti fuga pœnas de-
 clinaturi, verum a Regiis intercepti,
 eorum

eorum decem trucidati, & quatuor alii
 in furcam acti sunt: Jufferat Marefcal-
 lus oppidum incendi, Præfecto autem
 veniam deprecante, incolis præcepit,
 ut positis armis intra spatium viginti
 horarum domum quieti reverterentur.
 Dissipatis hisce rebellibus Vivarienses
 Hugonotæ pariter sumptis armis sub
 Religionis tuendæ obtentu seditionem
 propagarunt, in Delphinatum opem
 concursuri. Itaque duas urbes ad Rho-
 num sitas occupant, omnem commea-
 tus, bellique apparatus necnon duo
 Regia pulveris nitrati molendina inter-
 cipiunt, & ubique conventus ac sermo-
 nes habent, aut conscientiæ libertatem
 vindicare aut mortem oppetere parati.
 Die etiam prima Septembris San-Hyp-
 politani Hugonotæ Vivarium duos ab-
 legabant, qui hujus Urbis Prædicantes
 compellerent, ut Bulhargii & Mil-
 havii, ubi jam decem abhinc annis eo-
 rum Tempa fuere everfa, publice præ-
 dicarent: cum autem hujus Urbis in-
 colæ numero centum quinquaginta, ex
 his Præconibus duos minus propensos
 crederent, eos convitiis & injuriis affe-
 cerunt, omnesque totius Provinciæ in-
 colas ad seditionem concitarunt. Has
 turbas præventurus Noaillius Dux juffu
 Regis veniam ac præteritorum oblivio-
 rum obtulit, si positis armis ad obfe-
 quium

Sæc. XVII.
 A. C. 1783.

P 2

Sæc. XVII. quum redirent, & Tempa in locis
 A. C. 1683. ubi seditiosi tumultus fuere concitati,
 everterent: Enimvero Nobiles, & Præ-
 dicantes numero viginti sex Chalan-
 soniæ convenerant, qui sese Regis cle-
 mentix submittere decreverunt: cives
 vero ac utriusque sexus incolæ oblatam
 gratiam acceptare recusarunt, eoquod
 reliqui eorum Prædicantes & præcipui
 seditionis Authores a veniæ gratia ex-
 clusi essent, simulque tumultuariæ con-
 ciones in locis antea interdictis prohi-
 berentur: Noaillius ergo obstinatos in-
 reprimere coactus, concubia nocte Cha-
 lansoniam versus præcipuam rebellionis
 sedem cum suis movit; verum octingenti
 ferme rebelles prope Vernolium in syl-
 va latentes in Regios impetum urgent,
 trucidato tamen eorum Ductore diver-
 sos saltus & ignotos insequentibus cal-
 les petunt: Instat tamen fugientibus E-
 ques regius, ac rebellium alios in fuga
 occidit, alios, qui hostem declinatim
 arbores conscenderant, velut aves glo-
 bis trajicit: ipse etiam Sanruthanus di-
 spersos insecutus, eorum tredecim com-
 prendit, quibus, si hæresin ejurare
 vellent, vitæ gratiam obtulit, duode-
 cim tamen in sua secta immortuos la-
 queo multavit, solique tympanistæ
 vitæ veniam dedit, ea lege, ut carni-
 ficis vices subiret: Cecidere ex rebel-
 libus

libus plusquam centum viginti, atque Sæc. XVII.
inter eos quatuor Prædicantes, Regio- A. C. 1683.
rum vero quinque, fauciis quodam Cen-
turione, & Locumtenente: inde vero
Noaillius ad Chambladensem arcem ab
Hugonotis infessam contendit: Excipi-
tur denso globorum grandine, innoxie
tamen suos equis descendere jubet,
aciemque disponit; demum obsessis om-
nibus arce excedentibus Chalansoniam
pervenit; ad cujus conspectum Calvi-
nistæ una omnes ad præaltos montes,
præcipitesque rupes evaserunt, relicta
nonnisi unica vetula religione Catho-
lica: postea diruto eorum fano, motis-
que castris Noaillius ad oppidum S. Fortu-
nati contendit, ubi Hugonotas post atrox
prælium devictos in montibus per sex
leucas infecutus, tandem eorum Tem-
plum evertit, ac Turnonii Valettam
Nobilem, & quemdam Prædicantem,
præcipuos Cebenensis motus auctores
in vincula conjici, & Danielelem Cha-
mierium, alium Prædicantem apud
Montem Adimaris capitali rota interim
jussit, eo quod tympanistam a Sanru-
thano submissum scolo po trajiciens di-
xisset: *hoc responsum ad tuum perfer Do-
minum*: Postea die vigesima tertia Se-
ptembris ex Regis clementia cunctis
Occitanicæ Calvinistis, suppresso etiam
articulo de Prædicantibus, & Tem-
plo-

Sæc. XVII. plorum everfione, criminum venia de
 A. C. 1683. nuntiabatur: Enimvero Sanhypolitani
 Hugonotæ, fe a publicis fectæ fuæ exer-
 citiis ceffaturos spondebant, dummodo
 deleta præteritorum memoria, eis haud
 fufpectæ fidei Judices darentur, atque
 intra quindecim dierum fpatium Tem-
 plum reftaurandi facultas concedere-
 tur: alii tamen in fua pervicaciâ obfir-
 mati arma ponere detrectarunt, eorum-
 que ducenti a Regio milite preffi ad
 montes fe fe receperunt: Ita Calviniftæ
 nequidem devicti pertinacem petulan-
 tiam deponere didicerant: Nihilomi-
 nus Noaillius die vigefima octava Se-
 ptembris denuo veniam reis obtulit,
 incaffum tamen, quocirca cum octin-
 gentis Equitibus ad oppidum S. Hyp-
 politi proceffit, fuosque in ftationes di-
 ftribui petiit; repulfa autem accepta,
 fpretæque veniæ oblatæ gratia die de-
 cima Octobris urbem inter mutuas fuo-
 rum, civiumque cædes ingreffus eft;
 Calviniftæ enim, qui nuper ad montes
 confugerant, in urbem revocati in Re-
 gios irruere, & incredibili furore tu-
 multuati funt, donec numero inferiores
 ad fuas latebras repulfi effent: Post-
 quam vero armis obfiftere haud pote-
 rant, fuam fectam falis, uti ad annum
 hujus sæculi octogefimum octavum re-
 feremus, prophetiis tueri, & religio-
 nem

nem Catholicam, Regem suum, ejus-^{Sæc. XVII.}
que Ministros & Sacerdotes calumniis, ^{A. C. 1683.}
famosisque libellis proscindere moliti
sunt.

§. XLVII.

*Renovata Protestantium Conspiratio
in Angliæ Regem, ejusque
Fratrem.*

Cum Protestanticæ rebellionis hydra, ^{Priet. An-}
quæ dudum sub Catholicæ con-^{nal. cont.}
spirationis velo latuerat, ob Puritano-^{pag. 965.}
rum numerum & potentiam uno ictu ^{Theatr. Eu-}
confici haud posset, etiam Schafburio ^{rop. tom. 12.}
Comite conjunctionis Antesignano in ^{pag. 583.}
Hollandiam profugo nuper resecta per ^{Godfrid. hist.}
partes capita hoc anno renasci videban- ^{Chron. l. 10.}
tur; jam enim anno priori ineunte ^{pag. 310.}
Mense Novembri Monmuthus Dux,
Grayus, Ruffelius, Rumboldus, Tho-
mas Armstrongus Nobiles & Fergessio-
nius Præco in Stephardii Comitis ædi-
bus prope Nevarcham convenerant, ubi
de intercipiendo Regis Satellitio, de
quibusdam Provinciis ad conjunctionis
societatem vocandis, aliisque ad ca-
piendum vel trucidandum Regem, ejus-
que Fratrem opportunis mediis ageba-
tur. Præplacuit horum consilium, qui
Senatum sex Virorum eligendum sua-
debant, quorum sollicitudine omnia